

Godkjenning av vannverkskjemikalier

Av Dag Hongve og Karl-Jan Erstad

Dag Hongve er dr.philos. og tidligere seniorforsker ved Folkehelseinstituttet.

Karl-Jan Erstad er dr.scient. og rådgiver/forsker i Rådgivande Agronomar AS.

Under ”Nytt fra Folkehelseinstituttet” i VANN nr. 2 2015 meddeles det at ”instituttet ikke lenger vil utføre oppdrag som ikke følger direkte av krav i lovverket”. I et bakgrunnsdokument i forbindelse med revisjon av Drikkevannsforskriften (Mattilsynet 2015) opplyses det om at ”Folkehelseinstituttet opplever en stor arbeidsbelastning knyttet til denne godkjenningsordningen (for vannverkskjemikalier, *vår tilføyelse*) slik den er utformet i dag. I forskriftens §15 kreves det at ”kjemiske produkter til behandling av drikkevann, herunder produkter til desinfeksjon av drikkevann, skal være godkjent av det sentrale Mattilsynet,” hvilket i praksis innebærer at de skal ha vært helsemessig vurdert av Folkehelseinstituttet (FHI). I nevnte dokument fra Mattilsynet sies det også at ”nasjonale godkjenningsordninger som hovedregel skal oppheves”. I denne sammenheng vil vi fremheve at denne nasjonale godkjenningsordningen er unødvendig og i strid med det som praktiseres i andre land i EØS-området. Alle ledende land innen EØS bygger på godkjenning ved direkte tilvisning til de europeiske standardene, altså tilvisning til kjemikalier med deres renhetskrav, og ingen positivliste som bygger på spesifikke produkt som det praktiseres i Norge. Tyskland har vært førende, og positivlister som bygger på de europeiske standardene, ligger på det tyske miljøverndepartementets (Umweltbundesamt) nettside. Andre aktive land som har fulgt med i den europeiske utviklingen, er naturlig nok Frankrike, Storbritannia, BeNeLux,

Spania, Portugal, Finland og Sverige. Det er bare rene kjemikalier som kan standardiseres, ikke blandingsprodukter. Med tiltakende styrke er det i en årrekke fremmet ønske overfor EU-kommisjonen at Artikkel 10 i Drikkevannsdirektivet av 1998 skal peke direkte mot EN-standardene, og da vil disse bli harmoniserte og tvunget til å brukes av alle.

EUs første Drikkevannsdirektiv kom i 1980, og Den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN opprettet kort tid etter TC164 Vannforsyning for å fylle direktivets formål med standarder. Norge har siden slutten av 80-tallet vært engasjert i det europeiske standardiseringsarbeidet innenfor vannforsyning, CEN/TC164 som omfatter det meste som har med vannforsyning å gjøre, fra Beskyttelse mot forurensning i drikkevannsinstallasjoner, vannbehandlingsanlegg, rør, kraner og annet utstyr som kreves for å få vannet fram dit det brukes. Med hensyn til kjemikalier for vannbehandling har vi hatt deltakelse av norske eksperter i en arbeidsgruppe for dette, TC164/WG9. I arbeidsgruppa medvirker eksperter innen ulike relevante fagområder, slik som kjemikalieproduksjon, vannbehandling, toksikologi. m.m. En norsk ekspert (Knut Ellingsen) i tidlig fase ble spesielt berømmet for å ha dreid arbeidsgruppas oppmerksomhet i retning av potensielt helseskadelige komponenter i kjemikaliene.

For å ha en rettesnor for hva som kan aksepteres av helseskadelige kjemiske stoff i vann-

verkskjemikaliene, er en blitt enige om en såkalt "10 %-regel". Denne innebærer at for stoff der Drikkevannsdirektivet gir en grenseverdi, kan ett enkelt vannbehandlingskjemikalium, ved normal dosering, ikke gi opphav til mer enn 10 % av grenseverdien.

I de siste tjue år har Dag Hongve (FHI), med kompetanse på kjemi og vannbehandling, og Karl-Jan Erstad (Rådgivande Agronomar AS), som spesielt har kompetanse på kalkprodukter og karbondioksid, vært de norske ekspertene i arbeidsgruppa. WG9 produserer europeiske standarder (EN-standarder) for kjemikalier til behandling av drikkevann. Det er til nå utgitt 99 som også er norsk standard, og i tillegg 13 under utvikling per i dag. For behandling av vann til svømmebasseng lages det separate standarder, per i dag ca. 30 stk. Totalt har TC 164 produsert 210 standarder. Med Standard Norge som medlem i den europeiske CEN er Norge forpliktet til å akseptere EN-standardene som norsk standard med betegnelsen NS-EN. Produkter som fyller kravene i en NS-EN-standard, er funksjonelle og uten helseskadelige komponenter.

Det har ikke vært ført noen rettslig sak så langt, men om noen ville eksportere et vannverkskjemikalie til vårt land kun med tilvisning til EN-standard, og det ikke er gjort nasjonale, forskriftsmessige unntak på HMS-basis, ville Norge glatt tape en EØS-tvist.

Vi har ved flere anledninger hevdet at så lenge Norge er aktivt med i WG9, betyr en nasjonal godkjenningssystem for vannverkskjemikalier et unødvendig dobbeltarbeid, og det er svært ønskelig at godkjenningssystemet oppheves når Drikkevannsforskriften revideres. Et krav i forskriften om at kjemiske produkter til behand-

ling av drikkevann skal være i overensstemmelse med en NS-EN-standard for kjemikalier til behandling av drikkevann vil ivareta de helsemessige hensyn minst like godt som dagens ordning. Likesom Tyskland kunne vi om nødvendig gjøre noen krav enda strengere på HMS-basis, men da må det forankres i forskrift. Ledelsen ved FHI har hittil ikke akseptert at dette synspunktet skulle fremmes i høringsuttalelser herfra.

Alle forslag til standarder fra TC164/WG9 går gjennom en omfattende internasjonal godkjenningssystem før de evt. blir fastsatt som EN- og følgelig NS-EN-standard.

Folkehelseinstituttets nedlagte Avdeling for vannhygiene med toksikologifaglig støtte fra den tidligere Avdeling for næringsmiddel toksikologi i Divisjon for miljømedisin, har via Standard Norge gitt tilbakemelding til WG9 på de fleste standardforslagene t.o.m. 2011. Våre innspill har i de fleste tilfeller ført til at forslagene faktisk endres i tråd med våre ønsker. Dessverre har endringer i ledelsen ved FHI ført til at arbeidet i WG9 har blitt nedprioritert i de senere år. Det har ikke vært mulig å få en toksikolog fra FHI til å bidra med sin kompetanse som ekspert i WG9. Samfunnsmessig sett er situasjonen nå så ille at det bare er den norske industrien som støtter arbeidet og følger aktivt med, ikke det offentlige som faktiske har lovgivende rolle og forvaltningsfunksjon.

Referanse

Mattilsynet2015. http://www.mattilsynet.no/om/mattilsynet/regelverksutvikling/aktive_prosesser/vannbehandlingskjemikalier_konsekvensvurdering.11630/binary/Vannbehandlingskjemikalier%20-%20konsekvensvurdering. Lest 1/7 2015